KVĖDARNA

Milda Jurgauskaitė

Tyrimai D. Poškos ir Šilalės gatvėse

2018 m. balandį atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai Kvėdarnos miestelyje (UK 17094) (Šilalės r.), D. Poškos ir Šilalės gatvėse, naujai klojamo elektros kabelio trasos vietoje. Tyrimų plotą sudarė apie 966 m ilgio trasa, iš kurios 677 m klota atviru būdu. Tyrimų metu vidutiniškai kas 50 m iki įžemio ištirta 19 1x1 m dydžio ir vienas 1x0,6 m dydžio šurfas (19,6 m^2 bendras plotas).

2017 m. Kvėdarnoje tyrimus atliko A. Lekniutė. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirtas 21 1x1 m dydžio šurfas (21 m^2 bendras plotas), juose fiksuoti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai. Šurfuose 10–11 fiksuoti pamatų fragmentai, krauti iš lauko akmenų, tarpusavyje nesutvirtintų jokia rišamąja medžiaga. ***Šurfe 10*** šalia pamato (?) fragmento, jo R pusėje, 70 cm gylyje fiksuotas apardyto grindinio fragmentas. Pamatų aplinkoje surinkta XIX–XX a. datuojamų keramikos, stiklo fragmentų ir statybinio laužo liekanų. Šurfe 11 šalia pamato, apie 1,7 m gylyje fiksuoti vandentiekio ir nuotekų tinklų vamzdžiai, pakloti Š–P kryptimi.

Šilalės gatvėje ištirta 17 šurfų (1–6, 9, 11, 13–17, 19). Šurfuose 1–6, 9, 11, 13–17 ir 19 fiksuoti kultūriniai sluoksniai be radinių, galimai datuojami XIX (?)–XX a.

Šurfe 4 apie 85 cm gylyje fiksuotas tarpusavyje nesurištų jokia rišamąja medžiaga akmenų struktūros (pamato?) fragmentas. Jo aplinkoje rasta XIX a. pabaigos (?) – XX a. radinių: ketaus puodo fragmentų, briaunuotos stiklinės apatinė dalis, dubens šukių, dekoruotų balto angobo ornamentais.

Ties saugomos teritorijos riba tirtame ***šurfe 8*** fiksuoti niveliaciniai bei apačioje uždurpėję sluoksniai (netoliese yra melioracinis kanalas). Šurfe, apie 1,5 m gylyje, maišytoje juodoje durpingoje žemėje (iki 85 cm storio) aptikta XX a. radinių bei ankstyvesnio žiesto koklio apatinė dalis, galimai datuojama XVII–XVIII a.

Šurfuose 10 ir 12, tirtuose maždaug 70 ir 90 m į P nuo bažnyčios, aptikti permaišyti kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasta XVIII (?)–XIX a. datuojamų puodų, buitinės keramikos šukių.

Kvėdarnos saugomos teritorijos PR paribyje (ties Šilalės g. 35 sklypo PR kampu) tirtas ***šurfas 18***. Apie 1 m gylyje maišytame juosvame sluoksnyje rasta keliolika buitinės keramikos bei koklių fragmentų. Iš šių radinių galima išskirti žalios glazūros frizinio, puošto serafimų ir herubinų galvutėmis, atskirtomis hermomis, koklio fragmentą, datuojamą XVII a. II puse (1 pav.). Taip pat rastas plokščiojo neglazūruoto koklio fragmentas, dekoruotas augaliniu ornamentu, datuojamas XVII a. II puse.

Šurfe 20 paviršinis velėnos ir juosvos žemės sluoksnis siekia apie 15 cm. Šurfo vietoje apie 27–30 cm gylyje fiksuotas XIX–XX a. pradžios (?) akmenų pamato (?) fragmentas. Struktūra sudėta iš didelių lauko akmenų, surištų cemento

1 pav. Frizinio koklio fragmentas, datuojamas XVII a. II puse. R. Bračiulienės nuotr. 0 5 cm

Fig. 1. A fragment of a frieze stove tile (Frieskachel) dating to the second half of the 17th century.

mišiniu. Akmenys iki 40x35x23 cm dydžio. Šios struktūros aplinkoje rasti radiniai (stiklo, puodo fragmentai) datuojami XX a.

Tyrimų metu fiksuoti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai. Šurfe 4, apie 85 cm gylyje fiksuotas XIX–XX a. tarpusavyje nesurištų jokia rišamąja medžiaga akmenų struktūros (pamato?) fragmentas. Šurfe 20, apie 40 cm gylyje atidengtas XIX–XX a. pradžios (?) pamato fragmentas. Šurfuose 10 ir 12 aptikta pavienių radinių, datuojamų XVIII (?)–XIX a. Šurfe 18, maišytame juosvos žemės sluoksnyje rasta keliolika buitinės keramikos bei koklių fragmentų, galimai datuojamų XVII a. Įžemis – rusvos, gelsvos spalvos smėlis, tirtuose šurfuose glūdintis nevienodame apie 0,5–2,2 m gylyje.

The Investigation on D. Poškos and Šilalės Streets

In 2018, an evaluation was conducted at the site of a new electric cable route on D. Poškos and Šilalės Streets in the town of Kvėdarna (Šilalė District). 19 1 x 1 m test pits and one 1 x 0.6 m test pit (a total of 19.6 m^2) were excavated down to sterile soil. 19th–20th-century cultural layers were recorded during the investigation. A fragment of a mortarless stone structure (a foundation?) dating to the 19th–20th centuries was recorded at a depth of about 85 cm in Test Pit 4. A fragment of a 19th – early 20th-century (?) foundation was unearthed at a depth of about 40 cm in Test Pit 20. Isolated finds dating to the 18th (?) – 19th centuries were discovered in Test Pits 10 and 12. Over ten sherds of household pottery and stove tile fragments (Fig. 1) possibly dating to the 17th century were found in a mixed blackish layer in Test Pit 18. The sterile soil was brown, yellowish sand recorded unevenly at a depth of about 0.5–2.2 m in the excavated test pits.

MERKINĖ

Algirdas Kalinauskas,
Ignas Sadauskas

Seinų gatvė 13

2018 m. rugpjūčio mėnesį atlikti žvalgomieji tyrimai sklype Seinų g. 13, Merkinėje (Varėnos r.), šalia numatomų rekonstruoti ūkinių pastatų. Tirta vieta patenka į Merkinės senojo miesto vietos (UK 3680) ir Merkinės miestelio istorinės dalies (UK 17097) teritoriją.

Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Jogaila 1387 m. suteikė Merkinei miesto teises ir įkūrė pirmąją Merkinės bažnyčią. Gyvenvietė pradėjo plėstis po Žalgirio mūšio: susiformavo turgaus aikštė, veikė smuklės, užvažiuojamieji namai, kūrėsi amatininkai. Jau XV a. II pusėje Merkinė buvo svarbus amatų, prekybos ir jos kontrolės centras, o XVI a. vidurys – XVII a. I pusė buvo miesto klestėjimo laikotarpis. LDK ir Lenkijos karalius Žygimantas Augustas 1556 m. miestui dar kartą suteikė Magdeburgo teises. Merkinė 1569 m. jau turėjo herbą, taip pat turgaus ir trijų prekymečių privilegiją. 1648 m. Merkinėje mirė ATR valdovas Vladislovas Vaza. Mieste 1676 m. įsikūrę jėzuitai įsteigė savo vienuolyną. Per 1700–1721 m. Šiaurės karą Merkinė labai nukentėjo nuo Rusijos bei Švedijos kariuomenių ir prarado buvusią savo reikšmę. Per 1794 m. sukilimą Rusijos imperijos kariuomenė sudegino miestą. 1885 m. nugriautos XVI–XVII a. rotušės vietoje 1888 m. pastatyta iki dabar stovinti stačiatikių cerkvė. Tarpukariu miestas neišgyveno ekonominio ir kultūrinio pakilimo. Tuo metu Merkinėje buvo 3 sinagogos, žydų liaudies knygynas, 145 parduotuvės, plytinė, saldainių fabrikas, siuvėjų, batsiuvių, šaltkalvių dirbtuvės, keli malūnai.